

АНАЛІЗ СТАНУ ОСНОВНИХ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ПРОБЛЕМ УЧАСТІ В НИХ УКРАЇНИ

Результатом економічного зближення і взаємодії країн на макроекономічному рівні є формування великих світових та регіональних інтеграційних структур, які регулюють міжнародні економічні відносини.

Інтеграція України у світову економіку передбачає її залучення до цих міждержавних інституційних структур, адже в умовах зростання взаємозалежності у сучасному світі країна не може без втрат для своїх інтересів залишатись осторонь від участі у формуванні міжнародного економічного і валютно-фінансового механізму, з яким вона реально взаємодіє при здійсненні зовнішньоторговельних зв'язків. Крім того, вступ до цих організацій створює сприятливі зовнішні умови для національного розвитку, відкриває доступ до джерел валютних кредитів та інвестицій.

В світі функціонує велика кількість багатосторонніх міждержавних економічних і фінансових організацій та груп. Діють вони на різному рівні і виконують різні за призначенням та масштабом завдання. За кількістю країн-учасниць на макроекономічному рівні розрізняють світові і регіональні міждержавні організації.

Серед економічних організацій, що діють на світовому рівні, слід відзначити Конференцію Організації Об'єднаних Націй з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) та Всесвітню організацію торгівлі (ВОТ).

Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі і розвитку — постійний орган Генеральної Асамблеї ООН, призначений для комплексного розв'язання проблем світової торгівлі і розвитку, фінансів та інвестицій. Під егідою ЮНКТАД розробляються багатосторонні угоди та конвенції. Незважаючи на те, що дана організація юридично не може змінювати правила міжнародної торгівлі, вона значною мірою впливає на їх еволюцію. ЮНКТАД нараховує 185 країн-членів, в тому числі до її складу входить й Україна.

Всесвітня організація торгівлі (ВОТ) є багатосторонньою угодою, що встановлює правила міжнародних торговельних відносин, які ліквідовують митні обмеження і дискримінацію у зовнішній торгівлі. Учасники угоди надають один одному режим найкращого сприяння в торгівлі товарами та послугами. Цей режим охоплює умови економічних, торговельних відносин між країнами, які передбачають надання один одному переваг, пільг у вигляді знижки тарифів, мита, податків, зняття обмежень, заборон, пріоритетного допуску товарів в країну, здійснення державних закупівель.

Нині повноправними учасниками ВОТ є 138 країн, частка яких складає 91% всієї світової торгівлі. Майже 30 держав мають статус спостерігача у ВОТ. Значна більшість з них (Китай, Тайвань, Саудівська Аравія, Росія, Україна та ін.) знаходяться на різних стадіях приєднання до ВОТ.

Здобувши незалежність, Україна докладала значних зусиль для вступу до ВОТ, оскільки це дозволило б Україні: розширити ринки збуту за рахунок істотного зниження тарифних і нетарифних обмежень в торгівлі з країнами цієї організації; підвищити інвестиційну привабливість економіки; подолати технологічне і економічне відставання; брати участь на вигідних умовах в антидемпінгових розслідуваннях, які проводяться щодо українських товарів.

Однак, щоб бути прийнятою у ВОТ і отримати вільний доступ до ринків країн її учасниць, Україні необхідно подолати численні торгові суперечності, перейти на прийняті у даній організації правила гри. Експерти ЄС підготували пакет вимог, які країна має виконати для приєднання до ВОТ. Основними серед них є наступні: відмовитись від державних дотацій в промисловості і сільському господарстві; скасувати експортні перешкоди; суттєво зменшити митні бар'єри для імпорту, запровадити єдину митну ставку на весь імпорт на рівні 10%; скасувати "критичний імпорт"; скасувати обмеження щодо використання іноземної валюти, яка зароблена в результаті торговельних операцій;

впровадити стандарти та процедури сертифікації, що є визнаними у міжнародній торгівлі.

Уряд України проаналізував можливості виконання цих вимог, і в жовтні 2000 року Кабінет міністрів ухвалив план дій щодо вступу України до ВТО. План включає 70 заходів: низку законодавчих ініціатив, спрямованих на приведення законодавчих актів України у відповідність із нормативами ВТО, а також комплекс необхідних організаційних заходів. Їх виконання дозволить істотно трансформувати торговельний режим країни і стати рівноправним членом ВТО. За прогнозами спеціалістів Українсько-європейського Консультативного Центру з питань законодавства для здійснення такої системної трансформації й вступу до ВТО Україні знадобиться ще 2-3 роки.

Серед регіональних інтеграційних угруповань, з точки зору їх економічної важливості для України, насамперед слід відзначити Європейський Союз (ЄС), який пройшов усі основні етапи інтеграційного процесу і на даний час знаходиться на етапі свого подальшого розвитку та вдосконалення. Зараз ЄС об'єднав 15 незалежних держав із загальною чисельністю населення майже 370 млн. громадян. В перспективі передбачається розширення Євросоюзу до 28-30 країн. Вже найближчим часом буде прийнято 13 держав, у тому числі три з колишнього СРСР (Естонія, Латвія, Литва).

Економічними критеріями для вступу в ЄС виступають: наявність функціонуючої ринкової економіки; здатність конкурувати на внутрішньому ринку Євросоюзу; готовність взяти на себе в повному обсязі зобов'язання з дотримання цілей політичного, економічного і монетарного союзу. В ЄС усунені всі обмеження в торгівлі між країнами-учасницями; запроваджені загальні митні тарифи у торгівлі з третіми країнами; ліквідовані перешкоди для вільного руху робочої сили, капіталів, товарів і послуг; проводиться єдина політика у сфері транспорту, сільського господарства, енергетики та інших галузей; уніфіковані податкові системи; зближено законодавство країн-учасниць; розробляються принципи узгодженої економічної політики. Для реалізації даних завдань в ЄС створено Європейський Парламент, Європейську Раду, Раду Міністрів, Європейську Комісію, суд та ін.

Європейська інтеграція й членство в ЄС є стратегічною метою України, способом реалізації її національних інтересів, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Співробітництво між ЄС і Україною почалося з моменту проголошення незалежності. Останні десять років ЄС був головним суб'єктом надання економічної і фінансової допомоги Україні. Країни ЄС надали понад 4 мільярда євро для технічної допомоги, підтримки платіжного балансу, гуманітарної допомоги, сприяння розвитку енергетичного сектору.

З 1 березня 1998 року вступила в силу Угода "Про партнерство і співробітництво між ЄС та Україною". Вона спрямована на прискорення інтеграції вітчизняного господарського комплексу у загальноєвропейський економічний простір, охоплює співробітництво у багатьох сферах, передбачає регулярні політичні консультації на рівні міністерств і вищих посадових осіб, а також контакти на рівні парламентів. В межах Угоди передбачено співробітництво в торгівлі, промисловій, науковій та адміністративній сферах. Угода не тільки відкриває нові можливості для України з розширення міжнародного співробітництва, але й пропонує прискорити економічні реформи, процес приватизації. Від України вимагається посилити роботу з реформування законодавства у різних сферах політичного і економічного життя, а також державного управління. В цілому, чітке виконання Угоди про партнерство і співробітництво повинно суттєво зблизити Україну та ЄС.

Як бачимо, стосунки, що зараз існують між ЄС та Україною — це тільки початок співпраці. Повноцінний вступ України до цього Союзу можливий у майбутньому після забезпечення політичних, економічних та організаційних критеріїв, яким необхідно відповідати для вступу до ЄС.

Іншою регіональною інтеграційною організацією, що виникла на теренах колишнього СРСР є Співдружність Незалежних Держав (СНД). Економічний механізм СНД ґрунтується на Угоді про створення економічного союзу, що її було прийнято у вересні 1993 року. Дана Угода передбачає поступове проходження процесу інтеграції: спочатку — асоціація вільної торгівлі, потім —

митний союз і, нарешті, – спільний ринок. Зараз розвиток СНД знаходиться на етапі створення асоціації вільної торгівлі.

Україна виступає проти того, щоб СНД став наднаціональним органом і тому не підписала жодного документу, що може трактуватися таким чином.

Україна не підписала статуту СНД, не є членом Економічного Союзу, Міжпарламентської Асамблеї СНД. Наша країна декларує можливість і необхідність економічної інтеграції, проте лише доти, доки вона сприяє розвитку національної економіки і не суперечить національному законодавству. Україна вважає, що зараз двосторонні відносини між державами є значно продуктивнішими, ніж загальні рішення 12 країн-членів СНД, кожна з яких відстоює власні інтереси.

Про аморфність СНД, посилення дезінтеграційних процесів у Співдружності свідчать й утворення на її теренах регіональних об'єднань різних типів (Союз Білорусії та Росії; об'єднання Білорусії, Казахстану, Киргизії, Росії і Таджикистану; Центральноазіатське економічне співтовариство; ГУУАМ). Проте, зберігаються об'єктивні умови й для посилення інтеграційних процесів в СНД. Про їх існування свідчать ті ж регіональні об'єднання в межах Співдружності, інерційна генетична взаємодоповнюваність економічних систем держав СНД, наявність відповідних природних, виробничих та інтелектуальних ресурсів. Однак, для ефективного використання даних умов потрібно узгодити, як поточну діяльність регіональних об'єднань країн СНД, так й стратегію їхнього розвитку.

Проведений комплексний аналіз стану найголовніших загальносвітових та регіональних інтеграційних об'єднань свідчить, що в умовах глобалізації економічних та політичних відносин ці організації відіграють роль своєрідних управлінсько-координуючих суб'єктів, взаємовигідне залучення до діяльності яких є пріоритетною метою зовнішньоекономічної політики України.